

УДК 38(477)''19''(092)Гургула І.
DOI <https://doi.org/10.15407/nz2024.05.1169>

ІРИНА ГУРГУЛА — ВЧЕНА ТА ОСОБИСТІТЬ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДОЗНАВЧОЇ НАУКИ XX ст.

Мар'яна ЦУРКАН
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-4267-5157>
кандидатка історичних наук,
молодша наукова співробітниця,
Інститут народознавства НАН України,
відділ етнології сучасності,
проспект Свободи, 15, 79000, Львів, Україна,
e-mail: mariana_tsyrcan@gmail.com

Львівське наукове середовище ХХст. формувалося у небезпечних, тривожних та складних умовах комуністичного режиму. У час, коли усіма сферами українського суспільства керували з Москви, львівські учені творили, розвивали та поляризували українську етнографію. І. Гургула була однією із представників наукового осередку Львова ХХ ст. У статті пропагуються різні напрямки наукової роботи І. Гургули у відділі етнології Культурно-історичного музею НТШ та у Львівському державному етнографічному музеї АН УРСР.

Мета статті — відтворити процес формування особистості й дослідницьких зацікавлень І. Гургули та з'ясувати головні результати її наукових та музейних пошуків у відділі етнології Культурно-історичного музею НТШ та у Львівському державному етнографічному музеї АН УРСР. *Об'єкт дослідження* — представити внесок І. Гургули у розвиток та поляризацію української етнографії, а *предмет* — наукова спадщина, народознавчі проекти, етнографічні польові експедиції та музейні виставки вченої у сфері української етнології та музейництва. *Джерельною базою* для статті стали матеріали архіву Інституту народознавства НАН України, Хроніка НТШ, періодичні видання ХХ ст. та спогади. *Методологія* розвідки ґрунтується на принципах теоретичного, науково-бібліографічного та історико-культурологічного аналізів, спостереженнях та узагальненнях автора.

Ключові слова: Ірина Гургула, Наукове товариство ім. Тараса Шевченка, Львівський державний етнографічний музей АН УРСР, етнографія.

Mariana TSURKAN

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-4267-5157>
Candidate of Historical Sciences (Ph.D. in History),
Junior Researcher at the Ethnology Institute
of National Academy of Sciences of Ukraine,
15, Svobody Avenue, Lviv, 79000, Ukraine,
e-mail: mariana_tsyrcan@gmail.com

IRYNA GURGULA AS A SCIENTIST OF UKRAINIAN ETHNOGRAPHY OF THE TWENTIETH CENTURY

Iryna Gurgula (1904—1967) is a famous Ukrainian scientist. Her scientific activity had a great influence on development of Ukrainian ethnology. She is known as popularizer of Ukrainian ethnographic science in the twentieth century.

The Lviv scientific center in the twentieth century was founded in dangerous, disturbing and difficult conditions of the communist regime. The researchers of Lviv created, developed and popularized the Ukrainian ethnology when all spheres of Ukrainian society were controlled from Moscow. Iryna Gurgula was one of the representative of the scientific center of Lviv in the twentieth century. The scientific activity of Iryna Gurgula deserves the attention of researchers, as well as her scientific and museology researches. The article explores different areas of scientific activity of Iryna Gurgula in Department of ethnography of the Cultural and Historical Museum of Shevchenko Scientific Society and in Lviv State Ethnographic Museum of the AS of the Ukrainian SSR.

The purpose of the article is to reproduce the process of the formation of personality and scientific interests of Iryna Gurgula and is to find out the main results of her research in Department of Ethnography of the Cultural and Historical Museum of the SSSh and Lviv state Ethnographic museum of the AS of the Ukrainian SSR.

The object of the this study is to present the contribution of Iryna Gurgula in the process of development and popularization the Ukrainian ethnology. The subject of study is the scientific heritage, ethnographic projects, field ethnographic researches and museum exhibitions of scientist in area of the Ukrainian ethnology and museology.

The source basis of the article was the material of the archive of IN NANU, the Chronicle of the SSSh, the periodicals of that time and the epistolary.

The researcher methodology is based on principals of theoretical, scientific-bibliographic and historical-cultural analysis, observation and generalization of author.

Keywords: Iryna Gurgula, Shevchenko Scientific Society, Lviv state Ethnographic Museum of the AS of the Ukrainian SSR, ethnography.

Вступ. У 2024 році минає 120 років від дня народження відомої вченої української народознавчої науки Ірини Гургули. Народознавча та музейна практика дослідниці мала потужний вплив на становлення та популяризацію різних спрямувань у науковій царині Львова впродовж 20—60-х років ХХ ст. Знаково відзначати 120-річчя від дня народження ученої в час війни росії проти України. У час, коли рівень усвідомлення злочинних дій росії проти української нації досягає свого апогею; коли свідомо розуміємо, що творити українську науку в реальних умовах першочергове завдання, як би складно нам не було. Бути творцем та об'єктом збереження пам'яті про науковців минулого століття — важлива віха діяльності сучасних дослідників та наукових установ.

Сьогодні усвідомлюємо, що формувати українську етнографічну науку в період радянського тоталітарного режиму ХХ ст. було надзвичайно складно й небезпечно. Переслідування українських учених, марксистсько-ленінська пропаганда, ідеологічні норми, які накладалися на українські дослідження призводили до спотворення та втрати найкращих зразків наукових праць. Науковці, які не обходили заборонені теми та досліджували проблематику, яка засвідчувала окремішність українського народу та заперечувала братерство з росіянами та білорусами, опинялися у радянських тюрмах та концтаборах. Власне у такий час творила, розвивала та популяризувала українську етнографію Ірина Гургула.

Іл. 1. Ірина Гургула (1904—1967) [8]

Непересічна особистість Ірини Гургули була предметом наукових зацікавлень українських вчених ХХ—ХХІ ст. Перші наукові публікації про діяльність дослідниці з'явилися у 30-х роках ХХ ст. Автором однієї з них була, власне, сама Ірина Гургула [1]. У 60—90-х рр. ХХ ст. дослідження про учену було опубліковано на сторінках часопису «Народна творчість та етнографія» [2] і в науковому збірнику «Мистецтвознавство» [3]. Принагідна згадка про Ірину Володимирівну як члена Спілки художників міститься у «Словнику художників України» [4]. Дослідники ХХІ ст. Раїса Захарчук-Чугай [5], Степан Копчак [6] та Василь Банах [7] ґрунтовно охарактеризували головні періоди народознавчої практики Ірини Гургули. У нашій статті зосередимо увагу на діяльності вченої у відділі етнографії Культурно-історичного музею НТШ та у Львівському державному етнографічному музеї АН УРСР. Маємо на меті відтворити процес формування особистості й дослідницьких зацікавлень Ірини Гургули та з'ясувати головні результати її наукових пошуків у відділі етнографії музею НТШ та у Львівському державному етнографічному музеї АН УРСР. Об'єкт пропонованого дослідження — представити внесок Ірини Гургули у становлення та популяризацію української етнографії. *Предмет розвідки* — наукова спадщина, народознавчі проекти, етнографічні польові експедиції та музейні виставки вченої у сфері української етнології та музейництва. *Джерельною базою* для статті стали матеріали архіву Інституту народознавства НАН України, Хроніка НТШ, періодичні видання ХХ ст. та спогади. *Хронологічні рамки* пропонованого дослідження охоплюють роки наукової діяльності ученої — 1928—1950.

Методологія розвідки ґрунтується на принципах теоретичного, науково-бібліографічного та історико-культурологічного аналізу, спостереженнях та узагальненнях авторки.

Основна частина. Ірина Гургула (іл. 1) народилася 3 травня 1904 року в сім'ї греко-католицького духівника Володимира Гургули. Середню та вищу освіту майбутня дослідниця здобула у Львові. Упродовж 1925—1930-х рр. навчалася у Львівському університеті на філософському факультеті [7]. Вдале та професійне поєднання навчання й практики в Національному музеї у Львові, засвідчує тема магістерської роботи «Аналіз писанкового орнаменту»

[7, с. 5]. Польською магістерську розвідку Ірина Гургула успішно захистила та отримала диплом магістра за спеціальністю «Слов'янська філологія» (1930) [6, с. 601]. Вже тоді наполеглива, професійна та відповідальна натура Ірини Гургули заявила про себе серед знаних учених в галузі народознавства та музейництва ХХ ст. Високий рівень знань, зацікавленість музейними експонатами і непереборне бажання зберігати та упорядковувати пам'ятки української народної культури (килими, вишивки, одяг, предмети церковної та хатньої обстави) сформували в Ірині Володимирівні фахівця до котрого звертали ся за професійними порадами. Її колега Василь Волицький згадував: «...Як і всі інші звертався до Ірини Гургули як «спеца», за допомогою, знаючи, що вона краще від них вміла в цих предметах бачити досконале, гармонійне, естетичне» [3, с. 192].

Формування світогляду майбутньої дослідниці проходило у середовищі українського греко-католицького духовенства. Батько ученої — Володимир Гургула був «помічним священником у церкві Успіння Пресвятої Богородиці (м. Львів)» [3, с. 192]. Не менш знаково й те, що о. Володимир Гургула єдиний, хто від початку й до кінця очолював процесію на похороні Івана Франка, а також був у «Списку важніших вкладчиків збірок» рубрики «Священники» Національного музею у Львові [3, с. 192]. Його ім'я та прізвище стояло поруч із відомими єпископами того часу К. Чеховичем та Й. Боцяном. Завдяки батькові Ірина Гургула глибоко осмислювала значення митрополита Андрея Шептицького та директора Національного музею, професора Іларіона Свенціцького для культурного життя Галичини. Тому свідомо обрала установу для своєї музейної практики — Національний музей у Львові [3, с. 192]. Першим ідейним натхненником для Ірини Гургули став Іларіон Свенціцький. Він особисто зустрів юну «стипендистку» на подвір'ї музею. Навчальна практика у стінах Національного музею у Львові вплинула на вибір майбутньої професії. Вагому роль у формуванні світоглядних уявлень вченої як дослідника відіграли творчі зустрічі із відомими культурними діячами того часу (С. Крушельницька, М. Бойчук, Я. Пастернак, М. Драган, Я. Музика та ін.) [3, с. 193].

Здобуті знання та практичний досвід у галузі музейництва Ірина Гургула активно запроваджувала та

застосовувала у науковій діяльності. Сучасні дослідники наукової та музейної практики ученої виділяють у її діяльності чотири періоди [3, с. 191—200; 6, с. 600—607; 7, с. 4—10]. Вони сформовані на основі роботи дослідниці в наукових та музейних установах м. Львова та за хронологічним принципом. Отож, перший припадає на 1923—1928 рр. й пов'язаний із роботою Ірини Гургули в Національному музеї у Львові, наступний (1928—1939 рр.) — діяльність ученої на посаді наукового співробітника відділу етнографії Культурно-історичного музею НТШ; третій (1939—1950 рр.) — наукова та музейна практика ученої в Львівському державному етнографічному музеї АН УРСР і останній період охоплює 1950—1967 рр. час, коли вчена знову повернулася до праці у Національний музей у Львові.

Як уже зазначалося, у пропонованому дослідженні детально зупинимося на другому та третьому періодах народознавчої практики Ірини Гургули. Наукова діяльність молоді дослідниці у відділі етнографії Культурно-історичного музею НТШ розпочалася у 1928 році. У музеї НТШ «стипендистка» Ірина Володимирівна працювала за сумісництвом на посаді наукового співробітника відділу етнографії [3, с. 195], де опрацьовувала збірки писанок двох музеїв (Національного та НТШ) [9, с. 35; 6, с. 601]. У музеї НТШ основна робота дослідниці була зосереджена на систематичне «відчищення, порядкування по повітам та інвентаризуванням великої збірки писанок з цілої нашої західної землі» [9, с. 33; 7, с. 6]. Хроніка НТШ за 1929 році та дослідження В. Банаха засвідчують, що учена за рік роботи з писанками систематизувала та ідентифікувала 3095 писанок із Галичини, 494 — із Волині, 203 — Буковини, 14 — Київщини, а для 994-х писанок їй, на жаль, не вдалося визначити місця походження [7, с. 6; 9, с. 33]. У результаті цієї роботи Ірина Гургула усвідомила, що збірка писанок у музеї НТШ потребує поповнення. Тому з її ініціативи та від імені музею НТШ було організовано відповідний заклик до громадськості [7, с. 6]. Відозву до української громадськості Я. Пастернак опублікував на сторінках української преси «Діло» [10, с. 8]. У ній суспільство закликали передавати у музейні фонди НТШ писанки із повітів «Бережани, Бучач, Чортків, Тереховля, Березів, Доброміль, Пшеворськ, Рудки, Станіслав, Стрий, **головно** з

Іл. 2. Нова хата. 1931 [12]

наших західних окраїн: Новий Санч, Грибів, Ясло, Стрижів, Ряшів, Ляцут та Ніско...» [10, с. 8]. У відозві було конкретно зауважено, що необхідно зібрати писанки із окремих повітів Буковини, Волині та зазначалося про повну відсутність писанок із Полісся [10, с. 8]. У результаті цього збірка писанок музею НТШ у загальній кількості зростає до 4800 одиниць [7, с. 6; 9, с. 37]. Серед них було виявлено 30 копій, які передано до Етнографічного музею у Харкові в «заміну за передано музеєви ... глиняну розмальовану баньку та «колач» на горілку полтавського виробу» [9, с. 37].

На початку 30-х років ХХ ст. наукова та культурно-просвітницька робота музею НТШ була спрямована на організацію виставок. На цьому етапі наукової практики вагомою заслугою вченої для народознавства була її участь у відкритті виставки українського народного мистецтва. Вона проходила 1—10 люте 1931 року в залах музею НТШ. Виставка була організована з ініціативи кооперативи «Українське Народне Мистецтво» у м. Львові та «Гуртка Любителів народного мистецтва у Перемишлі» [11, с. 5; 12, с. 2]. З нагоди відкриття етнографічної виставки головні доповіді виголосили Ярослав Пастернак, Іларіон Свенціцький та Ірина Гургула. Учена в доповіді «Про примінення прикрас народного мис-

тецтва» заявила про «безліч нових можливостей застосування народного мистецтва у щоденно-му житті» [11, с. 5]. Виклад дослідниці опублікувала у журналі «Нова хата» [12]. Метою організованої виставки було представити великий та цінний етнографічний матеріал, взірці народної ноші, узори та ілюстрації народних типів [7, с. 6] (іл. 2).

Виставка народного мистецтва 1931 р. вплинула на характер та напрям подальшої наукової діяльності Ірини Гургули. Натхненна високою оцінкою виставки учена починає працювати як організатор інших подібних культурно-наукових проєктів. Одним із вдалих та знакових був конкурс «Проекти на народній стрій» [13], де Ірина Володимирівна була у складі журі. Усі отримані конкурсні роботи дослідниці детально опрацювала та згрупувала тематично. У результаті роботи над «Проектом про народній стрій» дослідниці відзначила, що для етнографічної колекції буде вагомим та помітним проєкт «на зразок народного людського строю» [13, с. 6]. У цей час дослідниці була у складі «Українського Комітету для дослідження людського мистецтва» [9, с. 75]. Він був створений при Етнографічній комісії для організації наукової роботи учених у I та II міжнародному з'їзді дослідників народного мистецтва у Празі 1928 р. та Бельгії 1930 р. [9, с. 75].

Етнографія глибоко та масштабно вдавалася до популяризації народного вбрання серед українського суспільства. Вона свідомо розуміла необхідність збереження традиційного народного одягу та використовувала для цього різноманітні способи. З цією метою організувала «Вечір народної ноші у Львові» (1936). Окрім Ірини Володимирівни до роботи «Вечорів Народної Ноші» були залучені Ярослава Музика, Філарет Колесса, Микола Голубець та ін. Результати роботи «Вечорів Народної Ноші» публікувала М. Чапельська та Л. Бурчинська на сторінках львівського періодичного видання «Нова хата» [14—15]. Вона так означила цінність та значення «Вечорів Народної Ноші» для збереження та поляризації народного вбрання: «...це вже починає поволі входити в нас у традицію. Зимовий сезон у нас вже не був би повний без такого Вечору Народної Ноші, так як наш карнавал без «Маланки»» [14, с. 7]. На основі аналізу публікації Марії Чапельської та робіт ученої можна стверджувати про неоціненний та колосальний внесок Ірини

Гургули у царину збереження традиційного народного вбрання.

Робота з народним одягом для «Вечорів Народної Ноші» сприяла розширенню спектру наукових зацікавлень ученої. З 1934 року дослідниця менше заявляє про себе як організатор чи учасник тогочасних просвітницьких й популяризаторських проєктів. Адже у тому часі Ірина Володимирівна зосередилася лише на дослідницькій практиці. Предметом наукового зацікавлення стали українські народні тканини. Результати наукових досліджень публікувала під однойменним заголовком «Народні тканини» на сторінках журналу «Нова хата» (1935) [16—19] (іл. 3). У публікаціях учена здійснила поділ народної тканини за матеріалом та технікою виконання [16, с. 6; 17, с. 2]. Головний акцент зробила на мотивах тканого орнаменту й композиції вибійки [16, с. 6—7]. Власне, Ірина Гургула у тканні народного одягу виділила окрему жіночу спеціальність — «плахотниці» [17, с. 3], які «своє майстерство» передавала донькам чи сестрам [17, с. 2—3]. Доповненням до наукової розвідки став ґрунтовний аналіз матеріалу для створення народного одягу (хустки, перемітки, сорочки, поясу, плахти тощо) [16, с. 6; 17, с. 2—3]. Цикл публікацій «Народні тканини» завершила оглядом збірки килимів музею НТШ у Львові [19].

Працюючи одночасно у Національному музеї та Культурно-історичному музеї НТШ Ірина Володимирівна зацікавилася матеріальною та духовною культурою Полісся. На основі музейних матеріалів їй вдалося з'ясувати архаїчні елементи у формі й мотивах народного мистецтва поліщуків [3, с. 195]. Це вплинуло на те, що у 1937 році етнографиня відбула польову експедицію у Пінськ та його околиці. Ціллю наукових відвідин було вивчення «художньої творчості Полісся» [3, с. 192; 6, с. 603; 7, с. 6]. Здобуті під час експедиції у Пінськ знання, польовий та музейний матеріали лягли в основу розвідки «Народне мистецтво Полісся» [6, с. 603; 24, с. 96—99; 25, с. 245—249].

У 1938 році у музеї НТШ організовано виставку «Полісся» [20, с. 98—99; 7, с. 6; 21, с. 106]. Це була перша виставка, яка на думку Оксани Сапеляк мала «науковий та культурно-освітній характер» [21, с. 106]. Про її важливість свідчили повідомлення, які з'являлися у місцевій пресі [22, с. 3;

Іл. 3. Нова хата. 1934 [13]

21, с. 108]. З нагоди відкриття виставки з доповідями виступали Ярослав Пастернак, Філарет Колеса, Роман Гарасимчук, а також Ірина Гургула. Разом із Романом Гарасимчуком вчена підготували виклад «Матеріальна культура Полісся» [20, с. 98; 7, с. 6]. У своїй доповіді етнографиня «реферувала про народне мистецтво на Поліссі» [23, с. 8]. Виклад ученої стосувався орнаменту, вишивки, ткацтва та одягу поліщуків [21, с. 106; 23, с. 8]. Дослідниця наголосила на основних мотивах орнаменту, техніках вишивання та плетіння. Етнографиня з'ясувала збереженість архаїчних елементів не лише у одязі чи вишивці, а і в поліській кераміці. Доповідь була доповнена «зразками тканин, вишивок, плетінки, одягів та гончарства» [23, с. 8]. Фаховість ученої до проведення наукових досліджень засвідчив матеріал викладу. Адже текст доповіді отримав схвальну та високу оцінку серед популяризаторів української мистецтва [23, с. 8].

У часовому вимірі поступово підходимо до трагічного 1939 року в історії України та Львова зокрема. Колега Ірини Гургули — Савина Сидорович так згадувала про цей час: «...а потім наряднув страшний, трагічний «золотий вересень» 1939 року — час, коли все перевернулось...» [26, с. 914—915]. Окупація радянською армією Львова катастрофічно позначилася на діяльності наукових установ та

вчених, які на повну заявили про свою дослідницьку та музейну практику. У тому році розпочався новий етап наукової діяльності етнографіні. Він був особливо складним, непередбачуваним та багатим на випробування. Цей період наукової діяльності етнографіні був пов'язаний лише із Львівським державним етнографічним музеєм АН УРСР. У музеї учена працювала на посаді старшого наукового співробітника протягом 1940—1944 рр. Важливо, що з 1944 року вона була заступником директора музею з наукової роботи [27, с. 47], а з серпня 1946 року — членом Вченої Ради музею [28, арк. 30]. Упродовж 1947—1948 рр. виконувала обов'язки директора Львівського державного етнографічного музею АН УРСР [27, с. 47].

Встановлення радянської влади у Львові призвело до реорганізацій наукових та музейних установ. «Зміни» були юридично оформлені постановою Раднаркому УРСР від 8 травня 1940 р. «Про реорганізацію державних музеїв та бібліотек» [7, с. 7]. Так музеї та наукові установи стали інструментом впливу та поширення радянської ідеології. Розпочалися неофіційні перевірки, детальне вивчення біографії кожного українського ученого та аналіз й пошук «не правильних» наукових тем та висновків. Організація наукової та музейної роботи проходила на пропагандистському рівні. Таким чином «ідеологічна робота» стала основною складовою діяльності науковців та музейників Львівського державного етнографічного музею АН УРСР. Приміром, марксистська ідеологія мала бути і на курсах екскурсодів і у наукових працях учених, і у виставках. А метою діяльності наукових працівників музею стала «...боротьба з пережитками...» [7, с. 8]. Такий сценарій роботи музею призвів до того, що за вченими стежили 24 години на добу. Однією із форм виявлення серед наукового товариства націоналістичних поглядів було прийняття на роботу до музею «спеціальних осіб». Їх скеровували до Львівського державного етнографічного музею АН УРСР за вказівкою комуністичної влади. Часом це були цілком неосвічені персони [26, с. 915]. Приміром, у 1948 році до музею на посаду вченого секретаря прийняли М. Ломову, яка не знала римських цифр й не розуміла, коли говорили чи писали «*третьє-друге тисячоліття до нашої ери*» [26, с. 915]. Траплялося й таке, що «спеціальні особи» до етнографічної науки чи музейної справи жод-

ного відношення не мали. Наприклад, у 1948 році Миколу Матвійчука прийняли на посаду директора Львівського державного етнографічного музею АН УРСР. Архівні матеріали вказують, що він мав ступінь кандидата філологічних наук [29, арк. 12], хоч директором музею став одразу після демобілізації з лав червоної армії [29, арк. 10]. І, як наголошувала М. Ломова: «...він ще не академік, але буде академіком» [26, с. 915]. Таким чином вони володіли детальною інформацією про кожного співробітника музею і доносили про їх «не правильну» наукову позицію. З цією метою у канцелярії вівся запис адрес фактичного місця проживання кожного працівника музею. У графі про місце народження ученого вказувалося ким працював його/її батько [29, арк. 21]! Зокрема, у архівних документах занотовано, що Ірина Гургула мешкала у Львові за адресою пл. Домініканська № 4, кв. 7 [29, арк. 33], а її батько — священик [29, арк. 21].

Це одним способом виявлення серед учених проукраїнської ідеї було залучення їх до членства профспілкових організацій. Так, у листопаді 1939 р. Ірина Гургула стала членом профспілки поліграфічної промисловості, яка, власне, контролювалася комуністичною владою [7, с. 7]. Це свідчать про контроль радянською владою за науковою діяльністю вченої. А події Другої світової війни ще більше ускладнювали та робили нестерпним, і так не простий дослідницький побут. Тому їй не вдалося завершити фундаментальний проект «Українська народна ноша» та «Кринос» для якого учена готувати ескізи народного одягу [6, с. 603].

Організація та обмін культурно-науковими проектами між західною та центральною Україною були черговою спробою виявити проукраїнські ідеї серед учених та перевіркою на дотримання ними ідеологічних норм. Не випадково темою тогочасних виставок було обрано мистецьке життя західної України. У 1940 р. у київському Клубі письменників проходила «Виставка народного мистецтва Західних областей УРСР». Етнографія на неї супроводжувала музейні експонати із Львова та підготувала виставку «Гуцульське народне мистецтво» [30, с. 4]. На виставці були представлені артефакти з Гуцульщини, Покуття та Поділля. У публікації учена детально охарактеризувала народний одяг, вишивку, тканини, прикраси, писанки, різьбарство та гончарство

Гуцульщини [30, с. 4]. Зробила ґрунтовний наголос проте, що тема є маловивченою та вимагає окремого монографічного дослідження [30, с. 4]. Побачили унікальні експонати та послушали розгорнуту характеристику гуцульського народного мистецтва 6000 осіб [7, с. 8].

Вплив радянської ідеології позначився на науковій практиці ученої. Як уже зазначалося, обов'язковою роботою наукових співробітників музею було проведення курсів для екскурсиводів. Дослідниця прочитала курси на тему «Народна мистецька культура в західних областях УРСР» [7, с. 8]. У 1940-х роках з метою перейняття досвіду роботи експозиції радянських музеїв і методології організації екскурсійної практики здійснила наукове відрядження до Києва, Москви та Ленінграду [7, с. 8]. Метою відрядження до Києва було вивчити «етикетаж і способ експонування ілюстраційних матеріалів у музеях...» [29, арк. 41]. Такий хід подій не був випадковим. Це було одним із етапів підготовки до відкриття виставки «Карпати». Відповідальною за організацію виставки була Ірина Гургула. Виставка проходила у виставкових залах Львівського державного етнографічного музею АН УРСР. І, на відмінно від виставки «Полісся» 1938 р., вона носила інший характер — класово-соціалістично-ідеологічний [31, с. 103].

Попри ідеологічний вплив на дослідницьку діяльність львівського наукового середовища дослідниця вдавалася до вивчення недозволених тем. У тому часі учена продовжила працювати над дослідженням народного одягу мешканців західної України. До цієї статті художниця Олена Кульчицька створила п'ять ілюстрацій. У дослідженні Ірина Гургула з'ясувала панівне місце народного вбрання у народному мистецтві західної України [32, с. 17]. Вона наголосила на унікальності та неповторності народного одягу та виокремила особливості його у техніці, матеріалі, формі [32, с. 17]. Розвідка «Про народний одяг Західних областей УРСР» неопублікована та міститься у архіві ІМФЕ (1940, 15 арк.) [32, с. 17]. Однак, на цьому Ірина Володимирівна не зупинилася. Любов до народного вбрання змусила її знову відновити його дослідження. Цього разу вивчення народного одягу українців стало предметом дисертаційного дослідження «Етнографічна спільність східної та західної України на матеріалах народ-

ного одягу» [29, арк. 9]. Завершити та представити наукову роботу до захисту Ірина Гургула планувала у четвертому кварталі 1948 року. Архівні матеріали дали змогу з'ясувати, що дисертація не була захищена. Очевидно, що це було пов'язано з рядом об'єктивних причин. Вважаю, що основними причинами було паралельне дослідження двох і більше наукових тем ученою, музейна робота, а також, залучення поряд із науковою роботою, до адміністративних обов'язків (заступник директора з наукової роботи, в. о. директора музею).

У 1940 році науковці «Львівського відділу інституту Фольклору і Етнографії АН УРСР» [28, арк. 78] розпочали роботу над колективним дослідженням «Атлас пам'яток матеріальної культури західних областей України» [32, с. 45; 33, с. 44]. У 1948 році до роботи над дослідженням доєднався науковий колектив «Етнографічного музею АН УРСР» [28, арк. 78]. Ірина Гургула була одним із керівників проекту «Атласу...» [28, арк. 106зв]. Наукова робота над цим дослідженням тривала роками. Для цієї праці дослідниця готувала розділ «Одяг населення західних областей УРСР» [28, арк. 78, 83, 110, 126; 32, с. 44—45; 34, с. 266]. Етнографиня детально опрацювала види одягу, форму та крій народного вбрання [28, арк. 105]. 27 травня 1946 року відбулося засідання наукових співробітників «відділу Інституту фольклору й етнографії та Львівського державного етнографічного музею АН УРСР за участі представників Інституту АН УРСР з Києва» [28, арк. 24]. На ньому в. о. директора Ірина Гургула представила «п'ятирічний план проблематики науково-дослідних робіт» [28, арк. 24]. Відповідно до цього плану етнографиня, окрім дослідження народного вбрання, почала вивчати народне килимарство, що також мало увійти до «Атласу...».

7 жовтня 1947 році на засіданні наукових працівників Львівського державного етнографічного музею АН УРСР присвяченому обговоренню «стану праці над «Атласом пам'яток матеріальної культури» [28, арк. 104] учена звітувала проте, що до розділу «Одяг населення західних областей УРСР» підготувала 919 карток з ілюстраціями народного одягу. Їх планувала залучити до тексту [28, арк. 104]. Однак «Атлас пам'яток матеріальної культури західних областей України» не опублі-

ковано. Саме наприкінці 1947 р. в етнографічних дослідженнях та науковій діяльності «*Е. М. були своєчасно викриті ... ідеологічні недоліки*» [28, арк. 106]. Тому кожну наукову тему детально обговорювали на наукових засіданнях, часто за участі учених з Києва. Особливо активно дискутували стосовно плану-проекту «*Атласу пам'яток матеріальної культури західних областей України*». Приміром, 20 листопада 1947 р. на спільному засіданні київських та львівських учених було заслухано два проекти «Атласу...» [28, арк. 104зв]. Авторами були Ірина Гургула та Роман Гарасимчук. У результаті було ухвалено сформувати «*комісію для узгодження обох планів т. Гарасимчука і т. Гургули і до 24.XI.1947 р. подати остаточний проект на затвердження*» [28, арк. 107]. Наступні розгорнуті «критичні зауваження» до «Атласу...» були виголошені на науковому засіданні сектору слов'янської культури у Московському інституті Етнографії [28, арк. 60]. Основні «недоліки» до розділу Ірини Гургули про народне вбрання виголосила «тов. Маслова» [28, арк. 60]. Рецензентка наголосила на таких головних «прогалинах» у розділі: «*«історичний нарис не дався, бо він одірваний з середини ХІХ ст.»*, невдало викладено «*класовий аналіз*» [28, арк. 74], етнографічна характеристики народного одягу мала засвідчувати спільність народного вбрання українців з росіянами й білорусами, не зазначено, що «*літник тісно пов'язаний із старовинною формою російського та білоруського одягу*» [28, арк. 74], роботу необхідно доповнити таблицею систематизації одягу за Б. Куфтіним та мапою поширення кожного виду вбрання [28, арк. 75]. Практично усі автори розділів до «Атласу...» отримали схожі «критичні недоліки». Учених зобов'язали допрацювати розділи до кінця 1949 року.

У тематичному плані музею на 1949 рік наукова актуальність «Атласу...» обґрунтовувалася так: «*на матеріалі: народної кераміки, різьби по дереву та металу, народного одягу, вишивок і тканин виявити національні особливості в народному мистецтві східних слов'ян (росіян, українців, білорусів) та спільні елементи в їх мистецтві, обумовлені спільністю походження цих народів...*» [35, арк. 49]. Це означало, що рецензенти чітко сформулювали «нові» предмет та структуру «Атласу...». Ірина Гургула не вважала за потрібне виконувати заува-

ження та вдаватися до марксистсько-ленінської методології у своїх наукових текстах більше, ніж було зазначено у згаданому дослідженні. Тому вивчення народного вбрання учена відклала. Натомість продовжила опрацьовувати матеріал про килимарство [35, арк. 13].

Протягом 1944—1945 рр. предметом наукового вивчення ученої були гуцульська народна різьба [28, арк. 3; 35, арк. 1] та українська вишивка [28, арк. 20]. 20 вересня 1945 р. на науковому засіданні «робітників Відділу МФЕ АН УРСР і Етнографічного музею» [28, арк. 20] академік Філарет Колеса зачитав телеграму від Бюро пропаганди з Києва. Він закликав науковців зголоситися й підготувати «*для закордонної преси серію статей про народне мистецтво, розміром ½ арк., додавши кілька фото-негативів*» [28, арк. 20]. Ірина Гургула запланувала підготувати дві статті «*Українські вишивки*» та «*Українська народна ноша*» [28, арк. 20]. Готові роботи етнографіня надіслала до Українського товариства культзв'язку з закордоном у Києві. Однак, долю статей про народне мистецтво ученої з'ясувати не вдалося. Відомо, що на засіданні співробітників Львівського державного етнографічного музею АН УРСР від 24 січня 1946 р. обговорювали лише статтю Б. Заклинського для Українського товариства культзв'язку з закордоном у Києві [28, арк. 22]. Очевидно, що зміст статей дослідниці не відображав «класового підходу», а методологія не відповідала ідеологічній пропаганді. Тому розвідку ученої та інших її колег (К. Матейко, С. Сидорович, О. Кульчицької, О. Дучимінської) не надрукували.

У січні 1946 р. у Львівському державному етнографічному музеї АН УРСР святкували п'ятдесятиліття з дня заснування. На Ювілейну сесію дослідниці підготувала та виголосила доповідь «*Львівський етнографічний музей за 50 літ існування*» [32, с. 48]. Виклад Ірини Гургули отримав високу оцінку члена-кореспондента АН, професора Г.М. Савіна: «*... треба підкреслити прегарну доповідь тов. Гургули, яка відобразила 50 років існування музею так продумано, змістовно, пластично і яскраво, що все виходило як на кіно-плівці*» [28, арк. 88]. Він запропонував опублікувати усі виклади у окремому збірнику. Однак, наголосив на тому, що «*їх треба передтим підредагувати, щоб, особливо в узагальненнях, погодити з марксо-ленінською методоло-*

гією» [28, арк. 88]. У цей час Ірина Гургула працювала над «Атласом..», тому змінювати структуру наукового тексту про «Львівський етнографічний музей за 50 літ існування» на марксистсько-ленінський лад вважала необґрунтованою. Тому матеріал до збірника не опублікували [32, с. 144, 147, 194].

Важливим спектром діяльності Ірини Володимирівни було керівництво музейно-експозиційною роботою Львівського державного етнографічного музею АН УРСР. Однак, у статті на цьому напрямі роботи ученої детально зосереджуватися не будемо. Ця ділянка у науковій практиці етнографині вимагає окремого наукового дослідження. І це засвідчує, висока та фахова оцінка музейної діяльності ученої: «Ірина Гургула ... була одним з найвидатніших знавців музейництва... Ніхто не вмів створити музейну експозицію так, як вона; дбала про належний рівень каталогування...» [26, с. 915]. Принагідно згадаємо, що учена відповідально провела інвентаризацію експонатів Львівського державного етнографічного музею АН УРСР. Головна увага була зосереджена на експонатах, які зазнали пошкодження під час Другої світової війни [7, с. 8]. Із 1948 р. «класовий підхід» мав відобразитися також і в експозиції музею. Тому працівники музею до 15 липня 1948 р. мали підготувати та відкрити нову виставку «Побут дорадянського села і побут сучасного колгоспного села в Зах. обл. УРСР» [35, арк. 6]. Ірина Гургула відповідала за поповнення збірок музею «предметами нового побуту (колгоспного і робітничого)» [35, арк. 43]. З цією метою у серпні 1949 р. етнографиня мала планову польову експедицію у Волинську обл. [35, арк. 35]. Подальша участь Ірини Володимирівни в організації виставки невідома. Очевидно, що це пов'язано із кадровими змінами, які відбувалися у музеї протягом 1949—1950-х рр.

Упродовж 1947—1949 рр. Ірина Гургула працювала над монографією «Одяг на ЗО УРСР у зв'язку із сучасними суспільними змінами» [35, арк. 4; 34, с. 266] (іл. 4). Дослідження виконувала у співавторстві із Василем Пастущиним. Відповідно до тематичного плану роботи на 1947 р. монографія мала обсяг 10 др. арк. [35, арк. 4]. Завершити дослідження учені мали до кінця 1948 року. Чергове дослідження ученої про народне вбрання не було завершеним. Науковий текст монографії

Іл. 4. Ірина Гургула в народному вбранні [36]

«Одяг на ЗО УРСР у зв'язку із сучасними суспільними змінами» знаходиться у архіві ІМФУ АН УРСР [34, с. 266]. Із початку 1947 р. етнографиня працювала над індивідуальною темою «Народний одяг у фондах Етнографічного музею АН УРСР». Однак у вересні 1947 р. на семінарі наукових співробітників музею ухвалили рішення: «припинити роботу над усіма незатвердженими темами» [28, арк. 102]. Тому довідник «Народний одяг у фондах Етнографічного музею АН УРСР» вчена не завершила. Але, уже на початку 1949 р. новий директор Львівського державного етнографічного музею АН УРСР М. Матвійчук зобов'язав учених музею підготувати довідники до друку. «Народний одяг у фондах Етнографічного музею АН УРСР» етнографиня запланувала опублікувати до кінця 1949 р. [35, арк. 13, 47, 50]. У зв'язку із звільненням Ірини Гургули з Львівського державного етнографічного музею АН УРСР її працю не надрукували. Офіційною причиною для звільнення ученої було те, що «комісія Президії АН УРСР вважала незадовільним підбір працівників і низький рівень ідейно-виховної роботи» [27, с. 50]. Тому до початку 1950 р. у Львівському державному етно-

графічному музеї АН УРСР відбувалося звільнення «тих людей, які виявили свою нездатність і безпорадність у наукових дослідженнях явищ радянської етнографічної науки» [27, с. 50]. Причину звільнення ученої М. Ломова прокоментувала так: «Ви не справлялися. Вас заступить Матвійчук» [26, с. 915]. Вважаю, що до зазначених причин варто додати походження Ірина Володимирівни із священничої родини, що, очевидно, донесли до владних кабінетів. Адже лише цим можна пояснити відсутність наукових досліджень ученої протягом 50-х років ХХ ст. Тільки у 1960-х роках Ірина Гургула опублікувала монографію «Народне мистецтво західних областей України» та інші наукові праці.

Висновки. Наукова діяльність Ірини Гургули у відділі етнографії Культурно-історичного музею НТШ та Львівському державному етнографічному музеї АН УРСР тривала упродовж 1928—1950 рр. За цей період етнографія ґрунтовно вивчила, систематизувала та популяризувала найкращі зразки української народної культури. Вона перша серед учених сприяла утвердженню в народознавчій науці народного мистецтва як феномена національно-культурної ідентичності українців. За час професійної практики Ірина Гургула опублікувала понад п'ятдесят наукових досліджень, а ще частина зберігається у архівах Львова та Києва. Деякі з них, що опубліковані в другій половині ХХ ст., стали бібліографічною рідкістю.

Професійне формування ученої та становлення її як особистості відбувалося у середовищі греко-католицького духовенства та у фаховому, проукраїнському, високоорганізованому науковому осередку Культурно-історичного музею НТШ, Національного музею у Львові та Львівського державного етнографічного музею АН УРСР.

Діяльність ученої в установі Львівського державного етнографічного музею АН УРСР — один із найпродуктивніших періодів її наукової практики. Окремі етнографічні студії, які проводила Ірина Гургула у Львівському державному етнографічному музеї АН УРСР, або були не затвердженими, або вимагали короткого терміну для вивчення і залишилися не опублікованими. Усе ж, вони засвідчили про колосальний внесок Ірини Гургули у популяризацію народного вбрання, вишивки, писанки, ки-

лимарства тощо. Опубліковані дослідження ученої не втратили наукової цінності навіть в ХХІ ст., ба більше, вони стали джерелом черпання ідей для нових народознавчих досліджень. Водночас, це й один із складних та важких етапів професійної діяльності Ірини Володимирівни. Тому, що упродовж 1939—1950-х років наукові дослідження етнографи проводили під жорстким партійним контролем, який передбачав застосування «марксистсько-ленінської методології» й «класового підходу». Наукова позиція Ірини Володимирівни не відповідала комуністичній ідеології. Це дало змогу встановити чергову причину для заборони друкувати такі праці етнографіні: «Про народний одяг Західних областей УРСР», «Українська вишивка», «Українська народна ноша», «Львівський етнографічний музей за 50 літ існування», «Народний одяг у фондах Етнографічного музею АН УРСР» та ін.

1. Гургула І. Моя праця в Національному музеї. *Двадцять п'ять ліття Національного Музею у Львові*. За ред. І. Свенціцького. Львів, 1931. С. 43—44.
2. Свенціцька В. Пам'яті невтомного дослідника. *Народна творчість та етнографія*. 1967. Вип. 4. С. 97.
3. Моздир М. Ірина Гургула — дослідник народного мистецтва 1920—1930 рр. До 95-річчя від дня народження. *Мистецтвознавство '99*. Львів, 1999. С. 191—200.
4. *Словник художників України*. Авт. мол. М. Бажан (гол. ред.), П. Білецький, З. Бородай та ін. Київ: УРЕ, 1973. 271 с.
5. Захарчук-Чугай Р. Світлій пам'яті Ірини Гургули (до 100-річчя від дня народження). *Мистецтвознавство '04*. Львів, 2004. С. 147—154.
6. Копчак С. Ірина Гургула — музейник, науковець, етнограф. *Міжнародна наукова конференція: збереження й дослідження історико-культурної спадщини в музейних зібраннях: історичні, мистецтвознавчі та музеологічні аспекти діяльності*. 25—27 вересня. 2013. Львів. С. 600—607.
7. Банах В. Музейниця Ірина Гургула: етапи професійної діяльності. *Актуальні питання гуманітарних наук: Міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного університету Івана Франка*. 2022. Вип. 56. Т. 1. С. 4—10.
8. *Гургула Ірина Володимирівна*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Гургула_Ірина_Володимирівна#/media (дата звернення 01.09.2024).
9. *Хроніка Наукового товариства імені Шевченка у Львові за роки 1926—1930*. Ч. 69—70. Львів, 1930. 136 с.
10. Пастернак Я. Писанки для Музею Наукового Т-ва ім. Шевченка. *Діло*. 1929. Ч. 99. 5 травня. С. 8.

11. Новинки. *Діло*. 1931. Ч. 22. 31 січня. С. 5.
12. Гургула І. Приміювання прикрас народного мистецтва. *Нова хата*. 1931. Ч. 2. С. 1—2.
13. Гургула І. Проекти на народній стрій. *Нова хата*. 1934. Ч. 3. С. 5—6.
14. Чапельська М. Вечір народньої ноші. *Нова хата*. 1936. Ч. 23. С. 7.
15. Бурачинська Л. Четвертий вечір народньої ноші. *Нова хата*. 1938. Ч. 6. 15 березня. С. 1—3.
16. Гургула І. Народні тканини. *Нова хата*. 1935. Ч. 5. С. 6—7.
17. Гургула І. Народні тканини. *Нова хата*. 1935. Ч. 6. С. 2—3.
18. Гургула І. Народні тканини. *Нова хата*. 1935. Ч. 7. С. 7.
19. Гургула І. Народні тканини. *Нова хата*. 1935. Ч. 8. С. 2—4.
20. *Хроніка Наукового товариства імені Шевченка у Львові за час від 26.XII.1937—31.XII.1938*. Ч. 74. Львів, 1939. 124 с.
21. Сапеляк О. *Етнографічні студії в Науковому товаристві ім. Шевченка (1898—1939 рр.)*. Львів, 2000. 208 с.
22. Бурачинська Л. Полісся в Музею НТШ. *Нова хата*. 1938. Ч. 6. 15 березня. С. 3.
23. З вітчивої салі. З циклу відчитів про Полісся. *Діло*. 1938. Ч. 61. 20 березня. С. 8.
24. Гургула І. Народне мистецтво Полісся. *Наша Батьківщина*. 1938. Ч. 4. С. 96—99.
25. Гургула І. Пізнаймо Полісся. *Наша Батьківщина*. 1937. Ч. 11. С. 245—249.
26. Грицюк І. Життєвий шлях і наукова діяльність Савини Сидорович. *Народознавчі зошити*. 1999. № 6. С. 911—920.
27. Горбань І. Етнографічний музей АН УРСР у 1947—1951 роках (за матеріалами архіву Інституту народознавства НАН України). *Музейний збірник: зб. наук. пр.* Київ: ІМФЕ ім. М.Т. Рильського НАН України, 2008. С. 47—51.
28. *Архів ІН НАНУ*. Ф. 1. Оп. 1. Од. зб. 4. Арк. 1—127.
29. *Архів ІН НАНУ*. Ф. 1. Оп. 1. Од. зб. 6. Арк. 1—40.
30. Гургула І. Гуцульське народне мистецтво. *Літературна газета*. 1940. № 23. 16 травня. С. 4.
31. Банах В. Львівський державний етнографічний музей у часи радянської окупації (1939—1941). *Новітня доба*. 2022. Вип. 10. С. 97—106.
32. Колесса Ф. *Обнова української етнографії й фольклористики на Західних областях УРСР*. Упоряд., підгот. тексту, передмова, коментарі, додатки, покажчик Ірина Коваль-Фучило. Київ, 2011. 239 с.
33. Гілевич І. Українська етнографічна наука у першому повоєнному десятилітті та польові дослідження Полісся. *Вісник Львівського університету*. Серія історична. 2008. Вип. 43. С. 34—53.
34. Гілевич І. Життєвий і науковий шлях етнолога, історика та мовознавця Василя Пастушина (1889—1958). *Вісник Львівського університету*. Серія історична. 2013. Вип. 49. С. 245—272.
35. *Архів ІН НАНУ*. Ф. 1. Оп. 1а. Од. зб. 7. Арк. 1—57.
36. Народна одяга на подіумі. URL: budiaczyszczze.livejournal.com/52898.html (дата звернення 08.12.2012).

REFERENCES

- Gurgula, I., & Svientsitskyi, I. (Ed.). (1931). *May work in the National museum. Twenty-fifth anniversary of the National museum of Lviv* (Рр. 43—44). Lviv [in Ukrainian].
- Svientsitska, V. (1967). In memory of the tireless researcher. *The Ethnology notebooks*, 4, 97 [in Ukrainian].
- Mozdyr, M. (1999). Iryna Gurgula is a researcher of folk art. To the 95th of her birth. *Art studies'99* (Рр. 191—200). Lviv [in Ukrainian].
- Bagan, M. (Ed.). (1973). *Vocabulary of Ukrainian arts* (Р. 69). Kyiv: URE [in Ukrainian].
- Zakharchuk-Chuhay, R. (2004). In memory of Iryna Gurgula (to the 100th anniversary of her birth). *Art studies'04* (Рр. 147—154). Lviv [in Ukrainian].
- Kopchak, S. (2013). *Iryna Gurgula the musicologist, scientist and ethnographer. (International Scientific Conference: preservation and research heritage in museum collections: the aspect of historical, art history and museum activity)*. Lviv [in Ukrainian].
- Banah, V. (2022). Museum curator Iryna Gurgula: stages of professional activity. *Humanities Science Current Issue: Interuniversity collection of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Young Scientists Research Papers* (Issue 56, vol. 1, pp. 4—10) [in Ukrainian].
- Gurgula Iryna Volodymyrivna*. Retrieved from: https://uk.wikipedia.org/wiki/Гургула_Ірина_Володимирівна#/media/ (Last accessed: 01.09.2024).
- (1930). *Chronicle of the Shevchenko Scientist Society in Lviv* (Part 69—74) [in Ukrainian].
- (1929, 5 May). *Ester eggs for Museum of the Shevchenko Scientist Society. Dilo*, 99, 8 [in Ukrainian].
- Novelty. (1931, 31 January). *Dilo*, 22, 5 [in Ukrainian].
- Gurgula, I. (1931). The ornaments applications of the folk art. *Nova Hata*, 2, 1—2 [in Ukrainian].
- Gurgula, I. (1934). The projects of the folk dress. *Nova Hata*, 3, 5—6 [in Ukrainian].
- Chepalska, M. (1936). An evening of the folk costumes. *Nova Hata*, 23, 7 [in Ukrainian].
- Burachynska, L. (1938, 15 march). The fourth evening of the folk costumes. *Nova Hata*, 6, 1—3 [in Ukrainian].
- Gurgula, I. (1935). The folk cloth. *Nova Hata*, 5, 6—7 [in Ukrainian].
- Gurgula, I. (1935). The folk cloth. *Nova Hata*, 6, 2—3 [in Ukrainian].
- Gurgula, I. The folk cloth. *Nova Hata*, 7, 7 [in Ukrainian].
- Gurgula, I. The folk cloth. *Nova Hata*, 8, 2—4 [in Ukrainian].
- (1939). *Chronicle of the Shevchenko Scientist Society in Lviv for the period from 26.12.1937 to 31.12.1938* (Vol. 74) [in Ukrainian].

- Sapelyik, O. (2000). *Ethnographic researcher in Shevchenko Scientist Society (1898—1939)*. Lviv [in Ukrainian].
- Burachynska, L. (1938). The Polassai in Museum of SSSh. *Nova Hata*, 6, 3 [in Ukrainian].
- (1938, 20 march). From the old men's hall. From the cycle ridings about Polissy. *Dilo*, 61, 8. *Dilo* [in Ukrainian].
- Gurgula, I. (1938). The folk art of the Polassai. *Nasha Batkivshchyna*, 4, 96—99 [in Ukrainian].
- Gurgula, I. (1937). Let's get to know of the Polissai. *Nasha Batkivshchyna*, 11, 245—249 [in Ukrainian].
- Hrytsiuk, I. (1999). Savyna Sydorovych' course of life and scientific activity. *The Ethnology notebooks*, 6, 911 — 920 [in Ukrainian].
- Horban, I. (2008). The museum of Ethnology of AS of the Ukrainian SSR in 1947—1951 years (based on materials from the archive of the Institute of Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine). *Museum digest: digest of scientific papers* (Рр. 47—51). Kyiv [in Ukrainian].
- Archive of IN NANU. F. 1. Op. 1. Od. save 4. Arc. 1—127 [in Ukrainian].
- Archive of IN NANU. F. 1. Op. 1. Od. save 6. Arc. 1—40 [in Ukrainian].
- Gurgula, I. The folk art of Hutsulshchyna. (1940, 16 may). The folk art of Hutsulshchyna. *Literaturna gazeta*, 23, 4 [in Ukrainian].
- Banah, V. (2022). Lviv state Ethnographic Museum during the soviet occupation (1939—1941). *Contemporary era*, 10, 97—106 [in Ukrainian].
- Kolessa, F. (2011). *Renovation of Ukrainian ethnology and folkloristics in Western regions of Ukrainian SSR*. Kyiv [in Ukrainian].
- Hilevych, I. (2008). Ukrainian ethnology in a post-war decade and the field exploration of Polissya. *Visnyk of the Lviv University. Series of History* (Issue 43, pp. 34—53) [in Ukrainian].
- Hilevych, I. (2013). The life and scientific work of ethnologist, historian and linguist Vasyl Pastyshchyn (1889—1958). *Visnyk of the Lviv University. Series History* (Issue 49, pp. 245—272) [in Ukrainian].
- Archive of IN NANU. F. 1. Op. 1a. Od. save 7. Arc. 1—57 [in Ukrainian].
- Retrieved from: budiaczyszczze.livejournal.com/52898.html (Last accessed: 01.09.2024).